

Práve výrazné Pospíšilovo úsilie o konkrétne riešenie novovznikajúcich odborných problémov je príznačné nielen pre tento príspevok, ale i pre zborník ako celok. Jeho koncepcia dáva čitateľovi jasné signály, že nechce byť len učebnou pomôckou, ale tiež plnohodnotným priestorom pre sprostredkovanie výsledkov práce českých slovakistov, ktorých úloha (či už si to chceme, alebo nechceme pripustiť) nadobúda v českom kontexte stále väčšie opodstatnenie.

Pre slovenskú odbornú verejnosť, ktorá prostredníctvom svojich zástupcov aktívne participuje na zaujímavej diskusii vedenej na pôde brnenského Ústavu slavistiky už od roku 1997, je táto publikácia ďalším priblížením stavu, v akom sa nachádza recepcia slovenskej literatúry v českom prostredí, v teritóriu nám najbližšej literatúry a kultúry vôbec. Treba veriť, že v Brne budú v nastúpenej ceste pokračovať a že prípadnou užšou a cielenou spolupracou so slovenskými odbornými pracoviskami vytvoria ďalší priestor pre plodnú bádateľskú a pedagogickú činnosť na poli česko-slovenských (nielen kultúrnych) vzťahov. Oba doteraz vydané zborníky prezentované s jasnou koncepciou formulovanou editorom prof. I. Pospíšilom dávajú tušiť, že Ústav slavistiky FF MU v Brne má na to všetky predpoklady.

Martin Michálek

Hajduk, Andrej: LEONARD STÖCKEL. ŽIVOT A DIELO. Bratislava, Evanjelická bohoslovecká fakulta UK 1999. 142 s.

Reformačný humanista Leonard Stöckel z Bardejova (1510–1560) sa konečne dočkal prvej súhrnnej monografie o svojom živote a diele. Evanjelický teológ Andrej Hajduk v nej predstavuje syntézu nielen vlastných výskumov, ktorých prínos nemožno poprieť, ale opiera sa aj

o poznatky iných bádateľov v rozličných kultúrohistorických disciplínach.

Práca sa skladá z dvoch častí – analytickej a dokumentačnej. Prvú časť otvára pomerne rozsiahla a solídne fundovaná kapitola *Život Leonarda Stöckela*, kde však rozhodne treba spresniť údaj o pôsobení Valentína Ecchia v Bardejove, ktoré sa v nijakom prípade nedá redukovať na roky 1518–1520, pretože trvalo minimálne do roku 1553. Na biografiu nadväzuje ďalšia rámcová kapitola *Bardejov za čias Leonarda Stöckela*: načrtáva hospodárske, národnostné a kultúrne pomery, pričom hlavný akcent výkladu spočíva na prenikaní reformácie do tohto významného mesta.

Centrálna kapitola prvej časti *Literárne dielo L. Stöckela* (s. 32–60) člení spisovateľskú činnosť humanistu do troch skupín. Pedagogické diela predstavujú *Zákony bardejovskej školy* (1540, tlačou u J. S. Kleina, 1789), *Apothegmata – Výroky slávnych mužov* (tlačou 1570), kompendium Ciceronovho spisu *De officiis* (nezachované), *Katechizmus* (odpis v knižnici reformovaného kolégia v Debrečíne), školská hra *Susanna* (tlačou 1556), učebnice *Hudba* v dvoch verziách a *Aritmetika* (odpisy z roku 1567 v konvolúte N 139 knižnice Evanjelického lýcea v Kežmarku). Cirkevno-organizačné diela zahŕňajú *Šarišské články* (odpis v kronike sabinovského cirkevného zboru), nezachovaný preklad *cirkevného poriadku brandenburského kurfürsta Joachima II.* a *Prešovské články* z roku 1546. Náboženskoteologické diela reprezentujú *Confessio Pentapolitana* (1549, tlačou 1613, najnovšie 1990), rukopisná *Meditácia o Kristovom umučení* a takisto v odpise *O konci sveta*, homiletické príručky *Formulae...* – *Pravidlá na vypracovanie kázní* (tlačou 1578) a monumentálna *Postilla* (tlačou 1596), nezachované apológie *Obhajoba bardejovskej cirkvi...* a *Dieło o Antichristovi* a napokon dogmatické dielo *Annotationes...* – *Poznámky k Všeobecným teologickým pojmom kresťanskej náuky Filipa Melancthona* (tlačou 1561), ktoré Hajduk analyzuje veľmi výstižným spôsobom; do tejto

skupiny diel ešte možno zaradiť *modlitby* a báseň *Hlas trpiaceho Krista*. Predposledná kapitola osobitne vyčleňuje *Listy L. Stöckela*.

Ak aj v záverečnej kapitole *Význam L. Stöckela* (s. 64-67) obzvlášť výrazne dominujú hľadiská protestantskej teológie a cirkevnej histórie na úkor iných kritérií (napr. humanizmus), ktoré hrajú skôr komplementárnu úlohu, naskrze z toho nemožno vyvodzovať, že by bol celkový obraz tohto veľikána našich kultúrnych dejín podaný skreslene; u Stöckela sa totiž naozaj dá objektívne konštatovať súlad medzi vierou a vedou, ktorý sa naopak neraz aj tendenčne rozohráva do antagonistickej polôh.

V druhej časti diela autor uvádza tieto vlastné preklady zo Stöckelovej písomnej pozostalosti.

1. Šarišské články (výber); 2. Prešovské články; 3. Confessio Pentapolitana; 4. Annotationes – O cirkevi; Litera a duch; O vyzývaní Boha; Výklad Otčenáša; 5. Formulae – Matúš 21, 1-11 (Ježišov vstup do Jeruzalema); Lukáš 10, 21-37 (milosrdný Samaritán); 6. Postilla – Ján 3,1-21; 7. Listy – č. 4, 25, 42, 46 (uvádzam podľa kritickej edície v Zborníku FF UK Graecolatina et Orientalia VII-VIII, Bratislava 1978, s. 265-359).

Pravda, aj v prvej časti sa stretneme s rozsiahlymi prekladovými citáciami zo *Zuzany* (s. 39), z *Hudby* (s. 40-41), listu č. 16 (s. 44), dvoch modlitieb (s. 58-59) a s nemetrickým, pritom však vôbec nie doslovným prekladom básne *Hlas trpiaceho Krista* (s. 60). Preklady sú na veľmi solídnej úrovni – azda iba pojem *veteres* bude lepšie chápať nie ako „starých ľudí“ (s. 40), ale ako antiku, resp. starovek. V preklade básne sa v 4. verši chybné čítanie *tura* namiesto náležitého *iura* nemilo odrazilo v ťažko pochopiteľnom „kadidlá na hroznom križi“; zvrat *dirae frangere iura*

crucis by sa teda žiadalo preložiť skôr spojitým „zlomiť oprávnené nároky hrozného križa“.

Keď k uvedeným prekladom prirátame preklady publikované v knihe *Od kráľovstva ducha ku kráľovstvu človeka* (1986) – tá obsahovala úvod k *Annotationes*, úvod a približne desiatinu zbierky výrokov *Apophthegmata*, ako aj listy č. 1, 4, 6-9, 18, 20, 21, 23-25, 27, 32-34, 42, 47, 50 (Hajdukove preklady príslušných listov sú vlastné!) – a pripomenieme si, že okrem toho vyšli v preklade ďalšie dva listy na stránkach Slovenskej literatúry (40, 1993, č. 5, s. 397-402), že z *Postilly* máme aj Hajdukov preklad kázne na 1. nedeľu po Trojici v jubilejnom zborníku *Metanoia* (1998), z *Formúl* potom Gruskovej preklad schém kázni na Očistenie Panny Márie a na 1. nedeľu po Zjavení Pána (Slovenská literatúra, 43, 1996, č. 3, s. 169-177) a napokon i môj preklad viannočnej kázne v Teologickom zborníku K. Gabrišovi (1995), ak k tomu všetkému prirátame dôkladný muzikologický príspevok F. Matúša (1991), summa summarum môžeme s istým uspokojením konštatovať, že náš obraz o tomto vynikajúcom reformačnom vzdelancovi môže byť dnes aj vďaka týmto textom už menej legendárny, zato presnejší, vecne lepšie podložený.

Ak si predložená prvá stöckelovská monografia dala za cieľ iba „populárne predstaviť život a dielo Leonarda Stöckela“ (s. 4), akiste to predpokladá pokračovanie s komplexnejším záberom a riadnym vedeckým aparátom. To však nič nemení na uznaní, ktoré treba vysloviť o tejto práci A. Hajduka. Poslúži nielen záujemcom o cirkevné dejiny Slovenska, ale aj tým, ktorí sa zaoberajú staršou slovenskou literatúrou.

Daniel Škoviera